

آیین نامه اجرایی تاسیس و فعالیت سازمان های غیر دولتی

هیات وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۹ بنا به پیشنهاد شماره ۷۷/م/۶۱۷۶ مورخ ۱۳۸۳/۵/۸ وزارت اطلاعات و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، آیین نامه اجرایی تاسیس و فعالیت سازمان های غیر دولتی را به شرح زیر تصویب نمود:

فصل اول - کلیات

ماده ۱- در این آیین نامه واژه ها و عبارات زیر به جای مفاهیم مشروح مربوط به کار می روند:

الف - سازمان غیر دولتی که در این آئین نامه "سازمان" نامیده می شود، به شکل هایی اطلاق می شود که توسط گروهی از اشخاص حقیقی یا حقوقی غیر حکومتی به صورت داوطلبانه با رعایت مقررات مربوط تاسیس شده و دارای اهداف غیر انتفاعی و غیر سیاسی می باشد.

تبصره ۱- عناوین "جمعیت"، "انجمن"، "کانون"، "مرکز"، "گروه"، "مجمع"، "خانه"، "موسسه" و نظایر آن می تواند به جای واژه "سازمان" در نام گذاری به کار گرفته شوند.

تبصره ۲- واژه "غیر دولتی" به این معناست که دستگاه های حکومتی در تاسیس و اداره سازمان دخالت نداشته باشند. مشارکت مقامات و کارکنان دولتی در تاسیسی و اداره سازمان، در صورتی که خارج از عنوان و سمت دولتی آنان باشد، مانع وصف غیر دولتی سازمان نخواهد بود.

تبصره ۳- اهداف غیر سیاسی دربر دارنده فعالیت است که مشمول ماده یک قانون احزاب نگردد.

تبصره ۴- اهداف غیر انتفاعی عبارت است از عدم فعالیت های تجاری و صنفی انتفاعی به منظور تقسیم منافع آن بین اعضاء، موسسان، مدیران و کارکنان سازمان.

تبصره ۵- داوطلبانه به معنای مشارکت و تاسیس و اداره سازمان بر اساس اصل آزادی اراده اشخاص است.

ب- هیات موسس به مجموعه اشخاصی گفته می شود که سازمان را تاسیس می نمایند.

پ- پروانه فعالیت، سندی است که توسط مراجع مقرر در این آیین نامه با رعایت ضوابط مربوط در جهت تشکیل سازمان صادر می شود.

ت- مراجع نظارتی مشتمل بر هیات نظارت شهرستان (متشکل از فرماندار، نماینده شورای اسلامی شهرستان و نماینده سازمان های غیر دولتی شهرستان)، هیات نظارت استان (مرکب از استاندار، نماینده شورای اسلامی استان و نماینده سازمان های غیر دولتی) و هیات نظارت کشور (مرکب از معاون ذیربط وزیر کشور، نماینده شورای عالی استان ها و نماینده سازمان های غیر دولتی) می باشند که بر اساس این آیین نامه و با رعایت ضوابط مربوط، در سطح شهرستان، استان و کشور نسبت به نظارت بر سازمان های غیر دولتی، غیر از شکل هایی که مطابق قانون مرجع نظارتی خاص برای آنها پیش بینی شده است، اقدام می نمایند.

نظارت بر سازمان های غیر دولتی فرا استانی، کشوری یا بین المللی با هیات نظارت کشور خواهد بود.

ماده ۲- سازمان پس از اخذ پروانه فعالیت و ثبت برابر ضوابط این آیین نامه و سایر مقررات جاری دارای شخصیت حقوقی می گردد .

ماده ۳- موضوع فعالیت سازمان مشتمل بر یکی از موارد علمی ، فرهنگی ، اجتماعی ، ورزشی ، هنری ، نیکوکاری و امور خیریه ، بشر دوستانه ، امور زنان ، آسیب دیدگان اجتماعی ، حمایتی ، بهداشت و درمان ، توانبخشی ، محیط زیست ، عمران و آبادانی و نظایر آن یا مجموعه ای از آن ها می باشد .

فصل دوم - حقوق و تکالیف

ماده ۴- سازمان حق دارد متناسب با موضوع فعالیت خود ، با رعایت این آیین نامه و سایر قوانین و مقررات مربوط فعالیت نموده و از جمله نسبت به موارد زیر اقدام نماید :

الف - ارائه خدمات امدادی مورد نیاز دستگاه های دولتی و عمومی غیر دولتی

ب - اظهار نظر و پیشنهاد راهکارهای مناسب :

۱- در فرآیند برنامه ریزی مراجع دولتی و عمومی غیر دولتی در سطوح شهرستان ، استان یا ملی بر حسب مورد .

۲- در مورد آثار و نتایج فعالیت های دستگاه های دولتی و عمومی غیر دولتی ، نقائص و مشکلات موجود به مراجع و دستگاه های قانونی ذی ربط .

پ - کمک به اجرای برنامه ها و پروژههای دستگاه های دولت و عمومی غیر دولتی از طریق توافق و تفاهم با آن ها .

ت - برگزاری اجتماعات و راهپیمایی ها در جهت تحقق اهداف سازمان .

ث - انتشار نشریه .

ج - انجام هر گونه عملیات دیگر برای تامین اهداف مقرر در اساسنامه سازمان .

چ - حق دادخواهی در مراجع قضایی و شعبه قضایی .

ماده ۵ - سازمان مکلف است گزارش عملکرد اجرایی و مالی سالانه خود را حداکثر تا دو ماه پس از پایان هر سال مالی به مرجع نظارتی مربوط و نیز در طی سال ، سایر گزارش های عملکرد اجرایی و مالی را بنا به درخواست مرجع یاد شده ، حسب مورد ، ارائه و همچنین نسبت به انتشار خلاصه ای از گزارش سالانه مذکور برای اطلاع عموم ، در محدوده جغرافیایی فعالیت خود اقدام کند .

ماده ۶ - هزینه های سازمان از منابع زیر تامین می شود :

الف - هدیه ، اعانه و هبه اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از داخلی و خارجی و دولتی و غیر دولتی .

ب - وقف و حبس .

پ - وجوه حاصل از فعالیت های انجام شده در چار چوب موضوع فعالیت ، اهداف و اساسنامه سازمان این آیین نامه .

ت - حق عضویت در سازمان .

تبصره ۱ - سازمان موظف است پیش از دریافت کمک از منابع خارج ، مشخصات منبع کمک کننده ، میزان کمک و چگونگی آن را به صورت مشروح بر حسب مورد به مراجع نظارتی مربوط اعلام نماید . مراجع مذکور موظفند ظرف حداکثر یک هفته از تاریخ وصول اعلام یاد شده ، نسبت به نظر خواهی از وزارتخانه های اطلاعات و امور خارجه و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اقدام نمایند . موافقت دستگاه های یاد شده ضروری است و این دستگاه ها موظف به اظهار نظر ظرف حداکثر یک ماه از تاریخ وصول استعلام می باشند . عدم ارائه پاسخ ظرف این مدت به منزله نظر موافق است .

تبصره ۲ - دریافت کمک از مجامع رسمی بین المللی و منطقه ای و آژانس های وابسته به سازمان ملل ، نیاز به دریافت مجوز ندارد . فهرست سازمان های یاد شده توسط وزارت امور خارجه تهیه می شود و در اختیار هیات نظارت قرار می گیرد .

ماده ۷ - تقسیم دارایی ، سود و یا درآمد سازمان در میان موسسان اعضا و مدیران و کارکنان آن قبل و پس از انحلال ممنوع است .

ماده ۸ - اساسنامه و فعالیت های سازمان نباید مغایر با اصول قانون اساسی باشد .

ماده ۹ - سازمان موظف است امکان دسترسی بازرسان مراجع نظارتی مربوط را به اطلاعات و اسناد خود فراهم کند . بازرسان نیز باید در حضور نماینده سازمان و صرفاً در محل دفتر سازمان ، اسناد و اطلاعات مذکور را بررسی نمایند . نحوه بررسی باید به گونه ای باشد که به وظایف سازمان خللی وارد نیاید . خارج کردن اسناد از سازمان در راستای بازرسی ، مگر به حکم مرجع قضایی صالح ، ممنوع است .

ماده ۱۰ - فعالیت سازمان در کشورهای دیگر باید با کسب مجوز کلی از مرجع نظارتی فرا استانی و ملی باشد . تبصره ۱ - مرجع یاد شده ، قبل از اعلام نتیجه به سازمان متقاضی ، باید از دستگاه های دولتی ذیربط از جمله وزارت امور خارجه نظر خواهی نماید . دستگاه های مذکور ظرف حداکثر یک ماه باید پاسخ لازم را ارائه دهند ، در غیر این صورت نظر آنها موافق تلقی می شود .

تبصره ۲ - مرجع مذکور باید حداکثر ظرف ۴۵ روز از تاریخ تقاضا ، پاسخ لازم را به متقاضی ارائه دهد .

تبصره ۳ - ارائه تقاضای سازمان با محدوده فعالیت شهرستان و یا استان ، حسب مورد در ابتدا از طریق مرجع نظارتی شهرستان یا استان انجام می گیرد .

تبصره ۴ - شرکت سازمان در مجامع بین المللی ، دوره های آموزشی و نمایشگاه ها ، باید با اطلاع کتبی به مراجع نظارتی انجام گیرد .

ماده ۱۱ - سازمان باید در فعالیت های خود ، قوانین و مقررات و الگوهای رفتاری نهادهای مدنی را رعایت نموده و از ارتکاب اعمال مجرمانه خودداری نماید .

ماده ۱۲ - سازمان از حق دسترسی به اطلاعات موجود در موسسات عمومی برخوردار است و موسسات مذکور و موسسات مذکور مکلفند اطلاعات غیر طبقه بندی شده خود را در اختیار سازمان قرار دهند .

ماده ۱۳ - سازمان ها و موسسات دولتی و عمومی مکلفند در فرایند تصمیم سازی و تصمیم گیری نسبت به اخذ نظر سازمان اقدام و حسب مورد آن ها را برای شرکت در جلسات دعوت و گزارشی از نقطه نظرات ارائه شده را در اسناد سازمان ذی ربط ثبت نمایند .

ماده ۱۴ - دولت مکلف است وظایف ، امور و فعالیت های قابل واگذاری دستگاه های اجرایی به سازمان را شناسایی و نسبت به واگذاری آن اقدام و سازمان نیز حق دارد پیشنهادهای خود را در این خصوص به دولت ارائه کند .

ماده ۱۵ - سازمانهای دولتی مکلفند زمینه مشارکت سازمان در نظارت بر حسن اجرای امور عمومی را فراهم نموده و حسب مورد با هیات های حقیقت یاب آنها همکاری نمایند

ماده ۱۶ - سازمان حق دارد در موضوع فعالیت های خود و برای حمایت از منافع عمومی علیه اشخاص حقیقی و حقوقی در مراجع قضایی اقامه دعوا نماید .

فصل سوم - صدور پروانه فعالیت

ماده ۱۷ - متقاضیان تاسیس سازمان مکلفند در غیر از مواردی که مطابق قانون ، مرجع خاصی برای صدور پروانه سازمان های مربوط تعیین شده است ، درخواست اخذ پروانه را به مراجع نظارتی مقرر در بند (ت) ماده (۱) ارائه نمایند .

تبصره ۱ - دبیرخانه هیات نظارت کشور ف استان و شهرستان به ترتیب در وزارت کشور ، استانداری و فرمانداری تشکیل می شود .

تبصره ۲ - مسئولیت دبیرخانه هیات نظارت کشور ، استان و شهرستان به ترتیب بر عهده وزارت کشور ، استانداری و فرمانداری می باشد .

تبصره ۳- اجرای تشریفات اداری و انجام اقدامات موضوع این آیین نامه توسط دبیرخانه هیات نظارت انجام می گیرد .

تبصره ۴- تصمیمات لازم مبنی بر صدور یا عدم صدور پروانه و اعطای مجوز در هیات نظارت اتخاذ می شوند .
تبصره ۵- صدور پروانه و امضای اوراق مربوط پس از تایید هیات نظارت در هیات نظارت کشور با وزیر کشور ، در هیات نظارت استان با استاندار و در هیات نظارت شهرستان با فرماندار می باشد .

ماده ۱۸- هیات موسس باید دارای شرایط زیر باشند :

الف - داشتن هیجده سال تمام

ب - تابعیت ایرانی

پ - دارا بودن صلاحیت تخصصی حداقل دو نفر از موسسان در خصوص موضوع فعالیت سازمان .

ت - عدم عضویت در گروه هایی که بر اساس رای دادگاه صالح محارب و معاند شناخته شده اند و نداشتن محکومیت موثر کیفری به نحوی که موجب محرومیت از حقوق اجتماعی شود .

تبصره - هیات موسس باید دارای حداقل ۵ عضو باشد .

ماده ۱۹- سازمان های غیر دولتی که موضوع یا هدف فعالیت آن ها مشترک است ، در صورت وجود شرایط زیر می توانند شبکه تشکیل دهند یا به عضویت شبکه های سازمان های بین المللی در آیند :

الف - حداقل ۲ سال از تاریخ ثبت آن ها گذشته باشد .

ب - به محکومیت های بند (پ) یا (ت) ماده (۲۸) این آیین نامه محکوم نشده باشند .

پ - به تکالیف مندرج در ماده (۵) این آیین نامه عمل کرده باشند .

ت - تابعیت آن ها ایرانی باشد .

ث - اعضای موسس حداقل ۵ سازمان غیر دولتی ایرانی باشند .

تبصره ۱- انجام استعلام های مذکور در تبصره های (۲) و (۳) ماده (۲۲) این آیین نامه برای تاسیس شبکه های سازمان های غیر دولتی لازم نیست .

تبصره ۲- صدور پروانه فعالیت برای شبکه های سازمان های غیر دولتی بر عهده هیات نظارت کشور و تابع مقررات این آیین نامه می باشد . حقوق ، تکالیف و سایر مقررات شبکه های مذکور همان است که برای سازمان های غیر دولتی پیش بینی شده است .

ماده ۲۰- هیات موسس برای دریافت پروانه فعالیت باید مدارک زیر را حسب مورد به مراجع مذکور در ماده (۱۷) این آیین نامه ارائه نماید :

الف - فرم تقاضانامه تکمیل شده .

ب - تصویر مدارک هویتی هیات موسس .

- پ - اساسنامه سازمان .
- ت - اولین صورتجلسه هیات موسس .

ماده ۲۱ - اساسنامه سازمان باید حاوی موارد زیر باشد :

- الف - اهداف سازمان .
- ب - موضوع فعالیت .
- پ - مدت فعالیت .
- ت - مرکز اصلی فعالیت .
- ث - نحوه ایجاد شعب .
- ج - ارکان و تشکیلات سازمان ، نحوه انتخاب ، شرح وظایف و اختیارات و مسئولیت های آن ها .
- چ - صاحبان امضاهاى مجاز .
- ح - شرایط پذیرش عضو .
- خ - منابع تامین درآمد و دارایی .
- د - نحوه تغییر و تجدید نظر در اساسنامه .
- ذ - نحوه انحلال .
- ر - مشخص ساختن وضعیت دارایی ها پس از انحلال .

ز - محدوده جغرافیایی فعالیت سازمان

- تبصره ۱ - اساسنامه سازمان باید بر رای گیری آزاد از تمام اعضا برای انتخاب مدیران و همچنین نحوه تغییر مدیران و دوره تصدی آن ها و نیز تصمیمات اساسی در ایجاد هر گونه تغییر و تاثیر گذاری تصریح کند .
- تبصره ۲ - در اساسنامه سازمان باید به صراحت ، نحوه ارائه گزارش های عملکرد اجرایی و مالی سازمان به اعضای خود و نیز بازرسی و حسابرسی سازمان مشخص شود .
- تبصره ۳ - محدوده جغرافیایی فعالیت سازمان با پیشنهاد هیات موسس و بر اساس شاخص های تقسیمات کشوری تعیین می شود .

ماده ۲۲ - مرجع صدور پروانه فعالیت - موضوع ماده (۱۷) این آیین نامه - پس از دریافت تقاضانامه سازمان ، باید ظرف حداکثر دو هفته نظر خود را نسبت به تایید یا رد تقاضا اعلام نماید .

تبصره ۱ - در صورتی که هیات نظارت تقاضا را رد کند ، مکلف است ظرف حداکثر دو هفته به طور کتبی دلایل رد درخواست را به متقاضی اعلام کند .

تبصره ۲ - چنانچه موضوع فعالیت سازمان به وظایف ه یک از دستگاه های دولتی مربوط باشد ، حسب مورد اخذ نظر موافق دستگاه یا دستگاه های دولتی ذی ربط نیز ضروری است .

تبصره ۳- هیات نظارت مکلف است ظرف یک هفته از تاریخ دریافت تقاضا به اخذ نظر مرجع ذی صلاح (وزارت اطلاعات، وزارت دادگستری، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران و دستگاه های تخصصی) اقدام و آن مرجع نیز مکلف است حداکثر ظرف مدت یک ماه نظر خود را اعلام نماید، در غیر این صورت نظر هیات مزبور موافق تلقی می شود.

تبصره ۴- متقاضی صدور پروانه می تواند نسبت به رد تقاضای خود به نحو زیر اعتراض نماید:

الف- از تصمیم هیات نظارت شهرستان، ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ، به هیات نظارت استان و در صورت رد تقاضا در هیات نظارت استان، ظرف یک ماه به هیات نظارت کشور.

ب- از تصمیم هیات نظارت استان ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ، به هیات نظارت کشور.

پ- تصمیم هیات نظارت کشور در هر مورد قابل اجرا ولی در دیوان عدالت اداری قابل اعتراض خواهد بود.

ماده ۲۳- مجمع عمومی و هیات امناء (حسب مورد) بالاترین مرجع اجرایی سازمان می باشند و باید دارای شرایط مقرر در ماده (۱۸) این آیین نامه باشند.

ماده ۲۴- سازمان باید تابعیت ایرانی داشته باشد.

ماده ۲۵- سازمان مکلف است هر گونه تغییرات در مفاد اساسنامه، هیات مدیره، هیات امناء و نشانی را به مرجع صدور پروانه مربوط اطلاع دهد. در صورت اعلام عدم مغایرت تغییرات با مقررات این آیین نامه از سوی مراجع یاد شده، سازمان مکلف است وفق آیین نامه ثبت، نسبت به ثبت در اداره ثبت شرکت ها و موسسات غیر تجاری ودج در روزنامه رسمی اقدام نماید.

فصل چهارم - نظارت

ماده ۲۶- وظایف مراجع نظارتی استان و شهرستان، به ترتیب در رابطه با سازمان های غیر دولتی با محدوده فعالیت در سطح استان و شهرستان به شرح زیر می باشد:

الف- دریافت و بررسی اساسنامه متقاضیان تاسیس سازمان و اقدام به صدور پروانه فعالیت آن ها پس از احراز شرایط و ضوابط مقرر در این آیین نامه.

ب- دریافت گزارش های عملکرد اجرایی و مالی سالانه و در صورت لزوم موارد مقطعی.

پ- رسیدگی موردی به عملکرد اجرایی و مالی سازمان در صورت ضرورت.

ت- نظارت بر اجرای مقررات این آیین نامه.

ماده ۲۷- وظایف مرجع نظارتی فرا استانی و ملی در مورد سازمان های غیر دولتی عبارت است از:

الف - دریافت و بررسی اساسنامه متقاضیان تاسیس سازمان های غیر دولتی با محدوده جغرافیایی فرا استانی و ملی و اقدام به صدور پروانه فعالیت آن ها پس از احراز شرایط و ضوابط مقرر در این آیین نامه .

ب- دریافت گزارش عملکرد اجرایی و مالی سالانه و در صورت لزوم موارد مقطعی آن ها .

پ - رسیدگی و اعلام نظر و اتخاذ تصمیم نسبت به شکایات دریافت شده از متقاضیان در خصوص تاخیر یا رد صدور پروانه فعالیت و سایر شکایات و اختلافات میان سازمان های غیر دولتی با استانداری ها و فرمانداری ها .

ت - نظارت بر حسن اجرای مقررات این آیین نامه .

تبصره - نظارت بر سازمان های غیر دولتی تخصصی توسط دستگاه های ذی ربط با هماهنگی وزارت کشور انجام خواهد شد .

ماده ۲۸ - مراجع نظارتی موظفند در حدود فعالیت خود در صورت وصول گزارش و یا اطلاع از عدم رعایت مقررات این آیین نامه از سوی سازمان ، نسبت به بررسی آن با حضور مشورتی نماینده سازمان غیر دولتی مربوط و نماینده دستگاه دولتی تخصصی ذی ربط اقدام نمایند و در صورت احراز تخلف ، حسب مورد ، مراحل زیر را به اجرا گذارند :

الف - تذکر شفاهی با مهلت یک ماهه برای اصلاح وضعیت .

ب - تذکر کتبی با درج در پرونده با مهلت یک ماهه برای اصلاح وضعیت .

پ - تعلیق پروانه فعالیت برای مدت ۳ ماه .

ت - تقاضای لغو پروانه فعالیت از دادگاه در صورت عدم اصلاح وضعیت .

تبصره ۱ - مراتب مذکور توسط مسئول دبیرخانه هیات نظارت ابلاغ و در پرونده ثبت می شود .

تبصره ۲ - نحوه اقدام مراجع نظارتی بر اساس این ماده ، در بخشنامه وزیر کشور که ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه ابلاغ می شود ، تعیین خواهد شد .

ماده ۲۹ - صدور مجوز فعالیت سازمان های غیر دولتی خارجی و بین المللی در ایران و نظارت بر آن ها به عهده هیات متشکل از نماینده وزارت امور خارجه ، نماینده وزارت کشور ، نماینده وزارت اطلاعات و نماینده وزارتخانه یا سازمان دولتی مرتبط با موضوع فعالیت سازمان غیر دولتی خارجی یا بین المللی خواهد بود .

تبصره - فعالیت سازمان های غیر دولتی مذکور پس از اخذ مجوز ، تابع مقررات این آیین نامه می باشد .

فصل پنجم - سایر مقررات

ماده ۳۰ - سازمان های غیر دولتی که از مصادیق این آیین نامه قرار می گیرند و در اجرای مقررات جاری تاکنون ایجاد شده اند ، باید وضعیت خود را با مقررات این آیین نامه تطبیق دهند ، در غیر این صورت مشمول مزایا و تسهیلات این آیین نامه نمی شوند .